«ممتنع» متعلق «بما ابتدع» در بیان علامه‌ی مجلسی

یکی از آقایان فرمودند: فرمایشات مرحوم مجلسی را سر برسانیم. من آن‌ها را خواندم. دوباره عرض می‌کنم. مرحوم مجلسی اول، احتمال «بما ابتدع» را بر خلاف قاضی سعید به همان «ممتنع» می‌زنند. می‌فرمایند:

> «أي ممتنع عن الادراك بما ابتدع من تصريف الذوات أي أظهر بما ابدع من الذوات المتغيرة المنتقلة من حال إلى حال أنّه يمتنع إدراكه إما لوجوب وجود المانع من حصول حقيقته في الاذهان لما مرّ، وأ لأنّ حصوله فيها يستلزم كونه كسائر الذوات الممكنة محل للصفات المتغيرة فيحتاج إلى صانع ، وأ لأنّ العقل يحكم بمباينة الصانع للمصنوع في الصفات فاليدرك كما تدرك تلك الذوات ، ويحتمل أن يكون الظرف متعلقا بالادراك أي يمتنع عن أن يدرك بخلقه أي بمشاهداتها ، وأ بالصور العلمية التي هي مخلوقة له»[1].

این احتمال اول است. این احتمال را سه جور توضیح می‌دهند. بعد از توضیحِ احتمال اول، احتمالی که قاضی سعید گفته‌اند را بیان می‌کنند. مرحوم آسیدهاشم هم مانند قاضی سعید قمی تنها یک احتمال را مطرح می‌کنند. گفته‌اند: «عن الادراک بما ابتدع»، باء را متعلق به ادراک گرفته‌اند. ولی مرحوم مجلسی، خیر، احتمال تعلق آن به ادراک را در آخر کار بیان می‌کنند و تعبیر «یحتمل» می‌آورند. اصل معنا را به «ممتنع» زدند. «یحتمل أن یکون متعلقا بالادراک» را در آخر کار فرمودند.

در احتمال اول دلیل می‌آورند: **«إما لوجوب وجود المانع من حصول حقيقته في الاذهان لما مرّ»؛** محال است که حقیقت ذات خداوند در اذهان بیاید.

«وأ لأنّ حصوله فيها يستلزم كونه كسائر الذوات الممكنة محل للصفات المتغيرة فيحتاج إلى صانع »؛ اگر خداوند به ذهن بیاید مانند دیگر ذوات ممکنه، محل صفات متغیر می‌شود. چون ذهن ما در حال تغیر و تغیر و مخلوق است، اگر آن هم به ذهن ما بیاید، مثل ساری ذوات متغیر می‌شود.

«وأ لأنّ العقل يحكم بمباينة الصانع للمصنوع في الصفات»؛ اگر ذوات متغیر هستند، عقل می‌گوید صانع ذوات متغیره، باید در صفات با مخلوق خودش متبایِن باشد. پس این‌ها متغیر هستند و او ثابت است و غیر قابل ادراک است. **«فاليدرك كما تدرك تلك الذوات»؛** همینطوری

که این ذوات مخلوقه درک نمی‌شوند، ذات خدای متعال هم درک نمی‌شود. برای «بما ابتدع» که متعلق به «امتناع» است سه وجه بیان کردند. ملازمه را به این صورت بیان کردند. احتمال دوم را هم به‌عنوان «یحتمل» ذکر کردند.

از این جمله، دیگر چیزی در ذهن من نیست. اگر نکته‌ای در ذهن شما است، بفرمایید. اگر نکته‌ای ندارید، به عبارت بعدی برویم.

---

[1]. علامه‌ی مجلسی، بحار الأنوار (چاپ موسسه‌ی الوفاء)، ج ۴، ص۲۲۴.

بازبینی #1
ایجاد شده 23 ژوئیه 2024 16:08:54 توسط ... .
به روزرسانی شده 23 ژوئیه 2024 16:10:03 توسط ... .